

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านสิ่งแวดล้อมและเมืองแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านสิ่งแวดล้อมและเมืองแพรวากาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายัญ พันธุ์สมบูรณ์
คณะเทคโนโลยีการเกษตร

เรื่อง

โครงการรวบรวมแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมืองกาฬสินธุ์เพื่อสร้างมูลค่า
กิจกรรมที่ ๒.๑ การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ

สายัญ พันธุ์สมบูรณ์

ได้รับทุนอุดหนุนการดำเนินงานจาก
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ประจำปีงบประมาณ 2562

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	3
1. ชื่อสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงาน	4
2. ชื่อโครงการ/กิจกรรม	4
3. ชื่อแผนงานบูรณาการ/แผนงานยุทธศาสตร์	4
4. ความสอดคล้อง/ความเชื่อมโยง	4
5. หลักการและเหตุผล	4
6. วัตถุประสงค์โครงการ	5
7. เป้าหมายโครงการ	5
8. ระยะเวลาดำเนินการ	5
9. กิจกรรมที่ดำเนินการภายในโครงการ / กิจกรรม	5
10. ผลการดำเนินงาน	6
11. ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact)	6
12. สถานะโครงการ	6
13. งบประมาณ	6
14. ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ	6
15. แผนที่จะดำเนินการต่อไป	6
16. ประโยชน์ที่สาธารณชนได้รับ	7
ภาคผนวก	8

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการรวบรวมแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมืองกาฬสินธุ์เพื่อสร้างมูลค่า กิจกรรมที่ ๒.๑ การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตภาพโดยรวมของผ้าไหมแพรวา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ได้รับจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 จำนวนเงิน 500,000 บาท ดำเนินโครงการรวบรวมแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมืองกาฬสินธุ์เพื่อสร้างมูลค่า กิจกรรมที่ ๒.๑ การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์พืชที่ให้สีธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมสีผ้าพื้นเมือง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อศึกษาและทดลองปลูกพืชให้สีธรรมชาติสำหรับใช้ในกระบวนการออกแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมือง

ผลการดำเนินงานแปลงปลูกพืชให้สี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100 ของค่าเป้าหมาย ผลผลิตพืชให้สีสด 50 กก คิดเป็นร้อยละ 100 ของค่าเป้าหมาย งบประมาณที่ใช้ไปทั้งสิ้นจำนวน 500,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 100 ของค่าเป้าหมาย

ผลกระทบการจัดการจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ ครั้งนี้มุ่งหวังให้เกิดการจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้าและทดลองทางด้านผ้าพื้นเมืองต่อไป

การยอมรับเทคโนโลยีการย้อมไหม เพื่อนำไปปฏิบัติตามในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระดับเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์

แนวทางการพัฒนาความรู้ด้านการการการย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติของเกษตรกรในจังหวัด
กาฬสินธุ์

รายงานผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ตามแผนงานบูรณาการ/แผนงานยุทธศาสตร์
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

1. ชื่อสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงาน มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
2. ชื่อโครงการ/กิจกรรม ศูนย์ความเป็นเลิศด้านสิ่งทอพื้นบ้านแพรวากาฬสินธุ์
โครงการรวบรวมแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมืองกาฬสินธุ์เพื่อสร้างมูลค่า
กิจกรรมที่ ๒.๑ การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ
3. ชื่อแผนงานบูรณาการ/แผนงานยุทธศาสตร์ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านสิ่งทอพื้นบ้านแพรวากาฬสินธุ์
4. ความสอดคล้อง/ความเชื่อมโยง (โปรดระบุ)

ยุทธศาสตร์ชาติ ด้าน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
แผนปฏิรูปประเทศ ด้าน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัย และนวัตกรรมที่สอดคล้อง
กับความต้องการของการพัฒนาประเทศ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสทางการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

5. หลักการและเหตุผล

การผลิตผ้าไหมในปัจจุบันถูกพัฒนาในรูปการผลิตที่เป็นอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การทอผ้าในภาคครัวเรือนที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษแบบรุ่นสู่รุ่น ซึ่งพบมากเกือบทุกภาค โดยเฉพาะในภาคอีสาน ที่มีการผลิตในระดับครัวเรือน และการจัดตั้งกลุ่มผู้ทอผ้าขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อจำหน่ายภายในประเทศ และการส่งออก “ผ้าไหมแพรวา” เป็นผ้าไหมทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไท โดยใช้เป็นผ้าสไบเฉียงหรือสไบพาดบ่า ของชาวผู้ไทบ้านโพน อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ ที่ทอกันทุกครัวเรือน โดยจะนำมาใช้ในเวลาที่มิงานประเพณีวาระสำคัญต่างๆ ของชาวผู้ไทเป็นสิ่งที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น จนกระทั่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาเยี่ยมเยียนราษฎรในปี 2520 และทอดพระเนตรเห็นความงดงามของผ้าไหมแพรวา ด้วยจุดเด่นที่ลวดลายสีสัน ความมีระเบียบเรียบร้อยของผ้า ที่พาดบนไหล่ของสตรีชาวผู้ไท บางรายก็โปกไว้ที่ศีรษะ และด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล และโปรดรับงานทอผ้าแพรวาของชาวผู้ไท ไว้ในโครงการศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ รวมถึงทรงโปรดให้มีการพัฒนาการทอผ้าไหมแพรวา โดยในปัจจุบันผ้าไหมแพรวาบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ ถือเป็นหนึ่งใน 11 รายการสินค้าที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือตราสัญลักษณ์ GI จังหวัดได้ส่งเสริมศักยภาพของผู้ผลิตผ้าไหมแพรวามาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการทำการตลาดด้วยทั้งนี้ในบรรดาสินค้าพื้นเมืองของจังหวัด ผ้าไหมแพรวา เป็นสินค้าที่สร้างเม็ดเงินให้กับจังหวัดสูงที่สุดปีละไม่ต่ำกว่า

1,000 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันการย้อมสีผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมลดน้อยลง เนื่องจากมีความยุ่งยากและใช้เวลาในการย้อม ตลอดจนวัตถุดิบที่ใช้ย้อมในปัจจุบันมีจำนวนจำกัด

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการผลิตผ้าไหมแพรวา และได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำกิจกรรมการปลูกพืชให้สีธรรมชาติขึ้นมา เพื่ออนุรักษ์พืชที่ให้สีธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมสีผ้าพื้นเมือง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่น

6. วัตถุประสงค์โครงการ

เพื่อศึกษาและทดลองปลูกพืชให้สีธรรมชาติสำหรับใช้ในกระบวนการออกแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมือง

7. เป้าหมายโครงการ

7.1 เชิงปริมาณ

แปลงปลูกพืชให้สี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ไร่

7.2 เชิงคุณภาพ

ผลผลิตพืชให้สีสด 50 กก ต่อ เดือน

8. ระยะเวลาดำเนินการ วันเริ่มต้นโครงการ 2 มกราคม 2562 วันสิ้นสุดโครงการ 30 สิงหาคม 2562

9. กิจกรรมที่ดำเนินการภายในโครงการ / กิจกรรม

- สร้างแปลงปลูกพืชให้สีศูนย์ผ้าทอพื้นบ้าน มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ไร่

10. ผลการดำเนินงาน

10.1 สรุปผลการดำเนินงานในภาพรวมทั้งหมด

แปลงปลูกพืชให้สีศูนย์ผ้าทอพื้นบ้าน มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ไร่

-เชิงปริมาณ

แปลงปลูกพืชให้สี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 5 ไร่

-เชิงคุณภาพ

10.2 ความหน้าการดำเนินงานในแต่ละไตรมาส

- ณ สิ้นสุดไตรมาสที่ 1 ได้ร้อยละ -

- ณ สิ้นสุดไตรมาสที่ 2 ได้ร้อยละ 60

- ณ สิ้นสุดไตรมาสที่ 3 ได้ร้อยละ 97

- ณ สิ้นสุดไตรมาสที่ 4 ได้ร้อยละ 100

10.3 รายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย		ผลการดำเนินงาน	
	หน่วยนับ	จำนวน	หน่วยนับ	จำนวน
แปลงปลูกพืชให้สี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์	ไร่	5	ไร่	5
ผลผลิตพืชให้สีสด	กก	50	กก.	-
ร้อยละของโครงการแล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	ร้อยละ	100	ร้อยละ	80
งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ 500,000 บาท	ร้อยละ	100	ร้อยละ	100

11. ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact)

11.1 ผลผลิต

แปลงปลูกพืชให้สี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผลผลิตพืชให้สีสด

11.2 ผลลัพธ์

แปลงคราม จำนวน 5 ไร่

แปลงไม้ต้นให้สี จำนวน 2 ไร่

11.3 ผลกระทบ

แหล่งเรียนรู้พืชให้สีในท้องถิ่น

11.4 การประเมินผล โดยเปรียบเทียบผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ กับเป้าหมายโครงการที่ระบุไว้ในข้อ 7

บรรลุ ร้อยละ 100

ไม่บรรลุ ร้อยละ.....

ไม่สามารถประเมินผลได้ เนื่องจาก.....

12. สถานะโครงการ ยังไม่สิ้นสุดโครงการ สิ้นสุดโครงการแล้ว

13. งบประมาณ

13.1 งบประมาณที่ได้รับ จำนวน 500,000 บาท

13.2 แหล่งงบประมาณ งบประมาณโครงการศูนย์ความเป็นเลิศด้านสิ่งทอพื้นบ้าน แพรวากาฬสินธุ์ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2562 แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืน

13.2 งบประมาณที่ใช้

ตัวชี้วัด	เป้าหมาย		ผลการดำเนินงาน	
	หน่วยนับ	จำนวน	หน่วยนับ	จำนวน
งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ 500,000 บาท	ร้อยละ	100	ร้อยละ	100

14. ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ

-

15. แผนที่จะดำเนินการต่อไป

- จัดภูมิทัศน์แปลงพืชให้สีไม้ต้น

16. ประโยชน์ที่สาธารณชนได้รับ

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการผลิตผ้าไหมแพรวา และได้เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำกิจกรรมการปลูกพืชให้สีธรรมชาติขึ้นมา เพื่ออนุรักษ์พืชที่ให้สีธรรมชาติที่ใช้ในการย้อมสีผ้าพื้นเมือง ตลอดจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่น

ชื่อโครงการ รวบรวมแบบลวดลายและการทอผ้าไทยพื้นเมืองกาฬสินธุ์เพื่อสร้างมูลค่า
โครงการย่อย/กิจกรรม กิจกรรมที่ ๒.๑ การจัดการกระบวนการปลูกพืชให้สีธรรมชาติ

ดำเนินการเตรียมแปลงปลูกคราม

- เตรียมแปลงพืชให้สืบริเวณนาดอน
- ไถระเบิดดิน จำนวน 2 ครั้ง
- ไถพรวน จำนวน 2 ครั้ง
- ไถป่น จำนวน 1 ครั้ง

ปลูกระด้างจำนวน 5 ไร่

ปลูกไม้ต้นให้สีจำนวน 300 ต้น

จัดภูมิทัศน์แปลงไม้ต้นให้สี

- จัดภูมิทัศน์แปลงไม้ต้นให้สี และหน้าอาคารศูนย์ความเป็นเลิศผ้าทอพื้นเมืองแพรวากาฬสินธุ์